Irene Mellis

JĀŅA ARVĪDA ĀBOLIŅA PIEMIŅAI

Curriculum vitae

Jānis Arvīds ĀBOLIŅŠ, dzimis 1906. gada 12. maijā Cesvaines Līcos*, miris 1994. gada 7. jūnijā Stokholmā.

Dzīves gaita Latvijā

Beidzis Cesvaines vidusskolu (1924), beidzis medicīnas studijas LU Rīgā (1928), ieguvis specialitāti ginekoloģijā iekšējās slimībās, radioloģijā un ķirurģijā (1930). Aizstāvējis disertāciju “Jaundzimušā svars pirmajās desmit dienās” LU Dr.med. grāda iegūšanai (1938).

Privātdocents un virsārsts dzemdību klīnikā Rīgā (1940). Konsultants Vēža slimnīcā Rīgā (1938–1943). Lektors Sarkanā Krusta Māsu skolā Rīgā (1938–1944), kā arī Māsu un laborantu skolā Rīgas pilsētas 2. slimnīcā (1941–1944). Rīgas pilsētas 2. slimnīcas direktors medicīniskos jautājumos (no 1943). Nodarbojies arī ar privātpraksi (1.7.1935.–1.10.1944.).

14 publikācijas.

Vairākkārt papildinājis zināšanas ārzemēs: Dānijā (1934), Zviedrijā (1934, 1938), Somijā (1938), Anglijā un Francijā (1935), Polijā (1936), Vācijā (1936, 1937, 1939), Beļģijā un Šveicē (1939).

Dzīves gaita Zviedrijā

Ieradies Gotlandē, Slītē (10.10.1944.).

Karaliskās majestātes atļauja piekopt ārsta praksi bēgļiem (2.11.1944.);

* Autore piezīme: Dr.med. J. Āboliņš arvien rakstos un runās uzsvēra, ka ir dzimis Līcos, bet ne “Līčos”, kā to bieži raksta domādami, ka tā vienkārši ir pārsitiena kļūda.

Karaliskās majestātes atļauja piekopt ārsta praksi Zviedrijā (30.1.1948.); Karaliskās majestātes piekrišana iegūt tiesības strādāt par asistentu (16.7.1948.); Karaliskās majestātes piekrišana sākt studēt Upsalas universitātē (29.10.1948.); studijas Upsalas universitātē beidz ar Medicīnas licenciāta grādu (24.10.1949.)

Speciālista kompetenci iegūst ginekoloģijā un dzemdniecībā, kā arī ginekoloģijā un radioloģijā (30.1.1954).

Zviedrijā sākumā strādā kā arhīva darbinieks Upsalā, vēlāk – asistents, auskultants un virsārsta vikārijs slimnīcās Upsalā, Linčēpingā, Norčēpingā, Jenčēpingā, Lidčēpingā, Gēteborgā un Stokholmas Karolinas institūtā no 1945. gada 6. marta līdz 1953. gada 1. septembrim, kad ieguva pastāvīgu virsārsta palīga, vēlāk virsārsta vietu no 1953. līdz 1975. gadam, kad slimnīcu slēdza. Pēc tam turpināja privātpraksi Ārstu namā Stokholmā līdz 1991. gadam.

Ap 95 publikāciju, galvenokārt ārstu žurnālos – piemēram, *Acta Medica*, *Läkartidningen*, *Latviešu Ārstu Žurnālā*, ko J. Āboliņš sagatavoja un izdeva Stokholmā, un žurnālā *Akadēmiskā Dzīve*, ko izdeva Mineapolisā, USA. Bez tam, sīkāki raksti un ārsta padomi latviešu un zviedru avīzēs, arī žurnālā *Pensionāru Vēstnesis*, ko izdeva pensionāru biedrība *Aprūpe* Stokholmā.

This is to certify that
Janis A. Abolins
has been elected an Active Member
of
The New York Academy of Sciences

New York, 27 May 1965

Emerson Jay
President
Emilia J. ...
Recording Secretary

Dr. J. A. Āboliņam izsniegtais sertifikāts par viņa ievēlēšanu Ņujorkas Zinātņu akadēmijā

The certificate presented to Dr. J. A. Āboliņš upon his election to the New York Academy of Sciences

*Dr. J. Āboliņš Rīgas pilsētas
2. slimnīcā. 1940*

*Dr. J. Āboliņš at the Second
City Hospital of Riga. 1940*

*Dr. J. Āboliņš privātpraksē.
Rīga, 1942*

*Dr. J. Āboliņš' private practice in
Riga. 1942*

Dr. J. Āboliņš – Stokholmas klīnikas virsārsts. Klīnikas parkā, 1960
Dr. J. Āboliņš – Chief Doctor at the Stockholm Clinic. In the Park of the clinic, 1960

Dr. J. Āboliņš. Stokholma, 1982

*Epiktēta padoms: Lai kāda tava loma, galvenā
vai blakus – centies to labi veikt.*

KAS NO TĀ BĒRNA IZNĀKS? – Uz lielā galda Kalna krogū, Cesvaines tuvumā, sēž kāds aptuveni sešus gadus vecs puisēns, kuplu ozollapu vainagu galvā un dzied! Ir Jāņu vakars un tam mazajam ir Jānis vārdā. Vīri apkārt klausās un priecājas: kas par makanu, notur meldiju un dziesmai vārdus arī zina!

Ne jau tikai Jāņu dienā vien viņš dzied, šad tad vīri palūdz mātei, lai mazais atnāk, lai ko padzied. Māte strādā par kalponi Kalna krogū. Tēvs iesaukts kara dienestā. Visi labvēlīgi pret abiem – māti un dēlu. Mazais dzied ar prieku! Skaidrs gan, būs dienās liels dziedātājs!

Dažs labs saldumiņš tiek iespiests mazajā rociņā. Tikai neviens nezina, ka šis bērns saldumus nekāro, atdod mātei, un kad tā neņem, liek zem sava spilvena: no galviņas siltuma saldumiņš kūst un uz pārvalka paliek raibas krāsas plankumi.

Gadiem ejot pienāk 1914. gads. Vasara neparasti sausa un karsta. Tēvs, māte, Jānis un mazā māsiņa Marta tagad dzīvo pie saimnieka. Jānis ir lepns sākt dzīves svarīgo uzdevumu – pats pelnīt sev maizi. Ganīs lopus, drošs staigās pa sauso noru un pļāvām kopā ar ganāmpulku. Saimnieks mājas galā atvēlējis dobīti jaunajam ganam. Tur Jānis it kā rušinājās, kaut ko stādīja, laistīja, un drīz vien pieaugušajiem tīrais brīnums: dobē aug un zied skaistas puķes! Saimnieks brīnās: – Nu tavu jaukumu! Kas to varēja domāt? Puikam ir kopšanas gars. Skaidrs gan, būs dienās labs dārznieks!

Jāņa draugs, kaimiņu gans, padzirdējis, ka lielie runā, tuvojoties karš. Kas tas varētu būt, nevienam no zēniem nav jēgas, bet abi cieši norunā, ka pakāpsies uz sētas, lai labāk redzētu to karu, kad viņš nāks.

Skolā mācoties, aizmirsās kara būšanas un dārznieka darbs. Bija kas cits, spēcīgāks un neatvairāms, gribējās kļūt par cilvēku veselības kopēju, gādāt un rūpēties. Bija arī jau skaidrs, kā to panākt – ir tikai jāiet skolās un jāmācās, pamatīgi jāmācās, un tas

jau nebija grūti, to viņš tagad zināja. Lielos notikumus, kas tuvākos gados risinājās un skāra arī Cēsvaini un visu Latviju, bērni neaptvēra, kaut arī paši bija pārmaiņu virpulī ierauti.

Tā, kādu dienu klasē ienākot, pie sienas vairs nekarājās cara un carienes ģimenes, bija tikai četrstūraini plankumi, kur tās stāvējušas. Esot jauna valdība. Arī skolai jāejot uz mītiņu. Kas tas mītiņš tāds, neviens bērniem nepaskaidroja, gan paši redzēs. Skolēnus nostādīja pāros rindā uz ielas, jo mītiņš notikšot Cēsvaines pils pagalmā, kur visiem vietas diezgan. Tomēr gājiens nesākās, pārvaldnieks un skolotāji uztraukti runājās:

– Kas vainas? Kāpēc neejiet?

– Nav karoga! Nevar iet uz mītiņu kā aitū bars, bez karoga!

Sprieda, ko tad ņemt – veco krievu trīskrāsaino tagad laikam vairs nevar... nu, ņems to pašu sarkanbaltsarkano!

Tā arī izdarīja, un gājiens varēja sākties. Tie četri kilometri līdz pilij nebija grūti nostaigājami. Bet Jānim bija basas kājas, jo diezgan maz lietotās kurpes gribējās pataupīt. Visi sastājās pagalmā ap paaugstinājumu, uz kura stāvēja runātājs. Ko viņš teica, bērni nesaprata, bet Jānim rudenīgajā gaisā uz saltās zemes stāvot, sāka salt kājas, un beidzot sala tā, ka mierīgs vairs nevarēja nostāvēt. Acis meklēja glābiņu un atrada: pils durvis uz istabām bija atstātas pusvīrus, laikam visi bija sanākuši klausīties runātāju. Jānis ielavījās pilī. Tādus brīnumus vēl nebija redzējis! Zināja gan, ka barons Volfs to cēlis kā medību pili, un te nu varēja pats pārliecināties: lielajā telpā izvietoti izbāzti putni, lapsas, vilks, liels lācis, stirnu un briežu ragainās galvas ielogos pie sienām, tīģera paklājs pie kamīna. Lielā dzīvnieku dažādība aizgrāba nosalušo skatītāju. Sasildījies un no sirds izpriecājies, viņš laimīgi neviena neievērots atkal stājās skolēnu rindā, kas drīz vien sāka atceļu uz skolu.

Mītiņam tomēr bija ievērojama nozīme skolas vēlākā darbā. Runātājs bija paskaidrojis, ka visi tagad ir brīvi, un arī skolēniem vajadzīga pašnoteikšanās. Skolotāju tirānijai jāizbeidzas! Arī Jāņa skolā vēlēja skolnieku padomi, kurā Jānis, ka viens no labākiem skolēniem, tūlīt tika ievēlēts.

Ar stundu kārtību sāka iet uz leju, un uz pavasara pusi skolēnu padome paziņoja skolotājam, ka mācības skolā jāizbeidz divas nedēļas ātrāk nekā paredzēts.

– Vai tad es ko drīkstu teikt? – rūgti nopūtās skolotājs. Viņa piekrišanu arī neviens neprasīja. Skolēnu komiteja atlaida visas klases divas nedēļas ātrāk uz mājām un mācību gads ar to bija beidzies. Nav zināms, kā citās mājās, bet Jānim pārnākot dienas vidū, tēvs Jēkabs bija pārsteigts:

– Ko, tu mājās? Vai uz skolu neiesi?

– Nē, mēs nolēmām, ka nav jāiet...

– Kas tie “mēs”? – tēva balss bija cieta.

– Skolēnu padome...

Kādos vārdos tēvs izteica savas domas par skolēnu padomes darbību, dēļ Jānis aizmirsa, toties tēva runas gala vārdu atcerējās visu mūžu un reizēm pats lietoja:

– Nu, tad pie darba! Uz vietas!

Heraklīts: Konflikts ir visu lietu tēvs.

Tie bija nemierīgie kara gadi, bet mazā Āboliņu ģimene savā nostūrī strādāja, lika kapeiku pie kapeikas un loloja cerību kļūt patstāvīgiem. Vai tad visu mūžu par kalpu vien strādāt? No iesaukšanas kara dienestā tēvs sākumā nebaidījās, jo viņam bija baltā biļete. Jau bērnībā viņš bija slimojis ar locītavu reimatismu itin smagā veidā, un tas atkārtojās, dienējot Tallinā. Viņu atlaida mājās 1911. gadā pēc nepilnu četru gadu dienēšanas ar balto biļeti: nederīgs kara dienestam.

Tēvs strādāja zāģētavā un labi pelnīja. Māte palīdzēja saimniekiem dažādos darbos. Kad darbs zāģētavā izbeidzās, ģimene pārcēlās uz Cesvaines Dilmaņiem, tad Ruņģiem, tad uz Kraukļu Sviķiem Kujas upes malā, kur mazajam Jānim ļoti patika, tad uz Līciem, kur Jānis bija dzimis... tāda jau kalpu dzīve, cilvēks meklē, kur labāk.

Karš bija tālu no Latvijas, kareivjus neredzēja, bet dzirdēja par ievainoto vilcieniem, kas nāca no frontes.

1915. un 1916. bija lielu pārmaiņu gadi. Āboliņu ģimene – tēvs Jēkabs, māte Estere, dēls Jānis un meita Marta – dzīvoja Kraukļu pagasta lielajās mājās Sāpās.

Kas gan viss nenotika šais gados! Vasaras vidū sāka plūst Kurzemes bēgļi, gan braukšus, gan dzenot savas gotiņas, kas vai visas aizgāja bojā. Iesauca puišus kara dienestam, arī Jāņa tēvu – tranšeju rakšanai. Darba roku trūkums bija liels, bet raža šai vasarā sevišķi bagāta. Tās novākšanā palīdzēja Kurzemes bēgļi. Fronte bija tuvu arī Vidzemei. Valdība rekvizēja zirgus, pārtiku un pastiprināja mobilizāciju. Sākās labprātīga bēgšana. Visā sajukumā tēvs Jēkabs palika mierīgs, negribēdams atteikties no savas cerības kļūt patstāvīgam, strādāt šeit, uz laukiem. Visas pienīgās govīs aizveda uz Lielkrieviju, tāpat lopbarību. Pienotava *Nora* – toreiz teica krejotava – bija jāslēdz. To piedāvāja tēvam par rentes māju! Jēkabs ar Esteri nevilcinājās: par savu sakrāto naudu nopirka zirgu, divas no izbrāķētām govīm un kādu jēru. Viņiem laimējās, jo viena no govīm bija sevišķi pienīga un pirmšķirīgas sugas pēctece, izbrāķēta, ka “par vecu”. Tās meitas un mazmeitas vēlāk izpelnījās Jēkabam godalgu pēc godalgas.

Tā 1916. gada Jurgos Āboliņu ģimene kļuva par mazrentniekiem pienotavā *Nora*, kas bija izbūvēta Jukuma krogū, Cesvaines-Tirzas lielceļa malā. Ģimenei bija viena istaba, pagrabs, un vēlāk rija un piedarbs. Īres naudu, simts rubļu gadā, bija grūti nopelnīt, bet viņi nu bija patstāvīgi, kā ilgojušies, un grūtības panesa. Piedzima arī trešais bērns, meita Milda. Tas bija laimīgs gads.

1917. gads visai Eiropai bija smags – plosījās spāņu gripa. Ar Spāniju šim vārdam gan nav nekāda sakara un tur gripa arī neplosījās. Patiesībā būtu jārunā par franču gripu, bet šai vārdā jau sauca dzimumslimības, un vairāk grēka Francijai nevarēja uzlikt. Franču armijā pret vāciešiem toreiz cīnījās senegālieši no franču kolonijām Āfrikā. Tie bija spēka vīri, vareni karotāji, kuri balstīja Francijas fronti. Šo pretinieku respektēja arī pretinieks vācu pusē. Bet šiem Senegālas dēliem nebija, nevarēja būt, imunitātes pret jauno Eiropas gripu. Pārāk daudzi aizgāja bojā. Franču fronte, sprieda toreizējie eksperti, bija iziruma stāvoklī. Ja to būtu zinājuši vācieši?... Toreiz Francija pasteidzās noslēgt mieru.

Arī Latvijai spāņu gripa negāja secen. Slimoja ļoti daudzi, visi arī nepārcieta. No Āboliņu dzimtas vienīgi tēvs nesaslima. Bērniem gāja vieglāk, bet māte slimoja ilgi un smagi. Dēls Jānis savu saslimšanu atceras:

– Pievakarē jutu drebuļus un nelabumu. Tēvs tad pielēja glāzi ar konjaku un deva izdzert. Kad naktī atmodos, nesapratu, vai biju piedzēries, vai slims. Varbūt tāpēc nekad vēlāk mūžā piedzēries neesmu. Tomēr glāze franču konjaka mani bija izārstējusi. Jau otrā rītā biju uz kājām.

Mātei slimojot, vecākajam bērnam, Jānim, vajadzēja palikt mājā, palīdzēt. Martai gan bija drīz astoņi gadi, bet mazajai Mildai tikai trīs. Bez tam skola bija desmit kilometrus no *Noras*. Gads ietu zudumā, ja neizlīdzētu skolas biedri ar grāmatām un uzdevumiem. Kad nākošā gadā tēvs aizveda Jāni uz draudzes skolu un skolotājs Pūrens viņu pārklaušināja, abi ar tēvu nosprieda, ka puika var pārlēkt vienu klasi. Visu bija izmācījies un rēķinus vēl uz priekšu grāmatā izrēķinājis. Gads nebija jāzaudē.

Viss būtu labi, un 1919. gadā bija paredzēts Jāni sūtīt jaunatvērtajā Cesvaines vidusskolā. Bet bija sākušās Latvijas atbrīvošanas cīņas divās frontēs – pret Bermontu un pret Stučkas vienībām. Tēvu iesauca. Viņam mājās bija pēc slimošanas izvārgusi sieva ar trim bērniem, bet viņš nelietoja ne šo svarīgo argumentu, ne savu balto biļeti. Jau kājas audams, Jēkabs teica:

– Šoreiz es iešu. Par Latviju cīnīties jāiet.

Tā bija grūta ziema. Politiski dzīve mainījās četrkārtīgi: krievi atkāpās, ienāca vāci, vispirms bavāri, tad prūši, tad Stučkas sovhozi, kurus ierīkoja vecās muižās, bija tribunāli un nāves sodi. Beidzot Latvijas valsts laiks.

Tēvs pārnāca no dienesta. Lielie kari bija beigušies. Un tēvam bija izredzes dabūt zemīti – pašam savu! No Valdes pusmuižas viņam piešķīra četrstūrainu zemes gabalu, 14 hektāru lielu. Dēls Jānis to apraksta:

– Tas bija kails, līdzens tīrums, kur nebija pat gana rīksti kur nogriezt. Vēl bija divi hektāri pļavas pie Kujas upes. Ja tīrums

bija iekopjams, tad pļavā neauga nekas. Bija mēģinājums tās uzlabot ar aizdambējumiem un grāvjiem, bet tas maz ko līdzēja. Māju jaunsaimniecībā nebija. Pļavā bija siena šķūnītis. Pirmais gads bija jānodzīvo Valdes muižā. Kur celt jauno māju? Vecāki izšķīrās celt to pašā zemes gabala vidū! Sākās ražīga darba gadi.

*K. Raudive: Cilvēks aug kā viss dzīvajā dabā,
paklausot tumšiem, neizprotamiem,
iekšējiem likumiem.*

Ak skaistie, neaizmirstamie gadi Cesvaines vidusskolā! Pili, kur Jānis reiz bija sildījis nosalušās kājas, tagad bija skolas klases, kur mācīties, un viņš bija pilntiesīgs loceklis kopējā saimē. Skolas dibinātājs un direktors bija mācītājs Alberts Vītols, latviešu valodu mācīja dzejnieks Augusts Saulietis, divi humānisti, nesavtīgi ideālisti, kas ar savu dzīvi un stāju iedvesa respektu un apbrīnu. Jaunatnei ir možas acis un ausis, ar tukšiem vārdiem vien nepietiek, lai to audzinātu. Šiem vīriem varēja ticēt. Var saprast, kāpēc atmiņās Jānis Āboliņš tik bieži atgriezās pie “laimīgajiem gadiem”, kaut arī vēlāk dzīvē panākumu nav trūcis.

Vai tad tā Cesvaines vidusskola kā pasakā no zemes izauga? Protams, nē. Ar zirdziņu pa apkārtnes mājām ratos brauca mācītājs Vītols un Jēkabs Āboliņš un diedelēja visu, kas noderētu skolas un internāta sākumam – gan traukus, palagus, segas, dvieļus utt. Karš pili nebija saudzējis, tā bija tukša un vajadzību daudz. Jēkabs bija viens no retajiem, kas no savas nabadzības atlicināja naudu skolai, teikdams: – Mūsu bērni lai neaug bez skolām! –Vai vēl piebilst, ka itin dabīgi Jēkabs gadiem ilgi bija pērminderis pie mācītāja Vītola Cesvaines baznīcā? Tiem šaubīgajiem, kas domāja, ka lauku bērniem skolas nevajag, Vītols mēdza teikt, ka “latviešiem atnākuši citādi laiki”. Salds satraukums bija visu sirdīs.

Vidusskolas gadi pagāja ātri. Un tālāk? Vai drīkstēja domāt par vēl augstākām skolām? Par to stāsta Jānis pats:

– Nezināju, kas ir students, un neatceros, kad tādu pirmo reizi redzēju. Vārdu “students” gan biju dzirdējis jau manā pirmajā

darba vietā – kad biju gans Līcos. Saimnieces pirmā vīra dēls bija students, bet pašu viņu nekad neredzēju.

Ģimnāzijas laikā skolā šad tad ciemojās agrākie skolnieki, un iespējams, ka daži no tiem arī studēja, bet pie mums tie nāca lasīt referātus vai savas dzejas, un tie priecājās par jauno Latviju.

Kādā pavasarī mēs ar brālēnu Jāni nācām no vidusskolas. Pretī brauca jauni, priecīgi puisi. Tie bija labā omā un dziedāja. Skaists bija zirgs un līnijdroška, braucēju apģērbi glīti un galvās krāsainas cepures. Studenti!

Aiz viņiem vilkās vecais Zemīšu tēvs, kura dēls gūstekņu nometnē Vācijā nomocīts, ceļā uz mājām bija miris. Kad braucēji bija jau gabalā, viņš mūs uzrunāja:

– Nu, puikas, vai redzējāt studentus! Tādi viņi ir, bagātā G. dēli! Jums gan nekad neklūt par studentiem, jums, tāpat kā man, tikai pakulu bikses un vecākiem ne naudas, ne mantas. – Krustcelēs mūsu ceļi šķīrās. Zemīšu tēvs skumji vilkās uz Vēveru purvmalas būdu, savu īrēto kaktu.

Mēs ar Jāni bijām cerīgāki. Mūsu tēvzeme gan bija karā izpostīta, bet mums netrūka enerģisku ļaužu – bija taču nodibinājuši Cesvaines vidusskolu, par ko agrāk nevarēja ne domāt! Varbūt kaut kad nākotnē drīkstējām cerēt arī uz iespēju studēt. Studēja gan tikai augstās pilsētās – Rīgā un Tērbatā. Rīgu es biju redzējis, jo tur dzīvoja mans mātes brālis, bet tas jau pirms dažiem gadiem bija aizbraucis uz Brazīliju. Rīgā dzīvoja arī mans pusbrālēns, bet tur palīdzību nebija ko gaidīt viņa šaurās ročības dēļ. Bet man bija vecāki, slimības pārcietuši, tēvs karā par Latviju cīnījies. Tagad viņiem bija piešķirta jaunsaimniecība.

Skaistā jūnija dienā saņēmu gatavības apliecību. Tā bija laba. Māte, paņēmusi manu papīru noteica: – Liecība jau laba, bet vairāk skolās, vismaz pašreiz, nevarēsi iet. –

Vasara aizsteidzās. Strādāju gan tēva jaunsaimniecībā, gan centos piepelnīt darbā pienotavā. Mana darba diena sākās trijos, četros, un beidzās vakara tumsā. Augusta vidū tēvs ierunājās:

– Vai tu negribētu studēt? Varbūt derētu iesniegt lūgumu. Grūti būs, bet pamēģināsim. – Tā arī izdarījām. Nolikta laikā braucu uz Rīgu eksaminēties.

Tagad liekas pats par sevi saprotami, ka viņam laimējās, jo vai tad dzejnieka Saulieša skolnieks nemācēs kārtīgu domrakstu uzrakstīt? Rakstiskās pārbaudes temats latviešu valodā bija *“Ko es sagaidu no augstākās izglītības”* un tur Jānim nebijis nevienas kļūdas! Latīņu valodā Jāni skolas laikā aizrāvušas Ovidija *Metamorfozes* un viņš tās mēģinājis tulkot latviski. Eksaminatoram augstskolā skatījies pantus no galvas, un tas, saprazdams, ka šo puisi fakultāte noteikti uzņems, vēl tikai apprasījies, vai censonim ir kur palikt Rīgā. Tāds jautājums bija tiešām vietā, jo no Cesvaines atbraukušajam cerīgajam jauneklim tikai eksāmeni vien bija prātā. Prieku par izturētiem pārbaudījumiem kā ziemeļu vējš nosaldēja apziņa, ka apmešanās vietas nav un latu arī maz. Kāds skolas biedrs bija solījis pieņemt, bet beigās tomēr nevarēja. Vai tiešām jāatsakās no visām cerībām? Ai, lepnā Rīga, kāds sitiens!

Pa ielu ejot, pretī nāca skolas biedrs Jānis Cerbuks. Noklausījies Āboliņu Jāņa bēdu stāstu, laipni aicināja pie sevis. Vecākais brālis viņam samaksājis uz mēnesi istabu Reitmaņa iebraucamā vietā. Tavu laimi! Ka iebraucamā vieta nav nekāda klusuma oāze mācībām un koncentrācijai, tas jaunus, stiprus nervus nebiedēja. Viss likās ļoti labi. Nu tik uz mājām, un pēc nedēļas – uz Rīgu! Studēt!

Tā bija nopietna lieta. Jānis to atcerējās visu mūžu un vairākkārt stāstīja un aprakstīja. Dēls ceļā bija jāizvada godam. Māte cepa rudzu maizes klaipu – ai, latviešu saimnieču lieliskā maize, ko nebeidzām svešumā atcerēties un apbrīnot, jo nopērkama tāda nebija! Arī pavalgu deva – mazliet sviesta un šķēli žāvēta šķiņķa. Jānis to tuvu mūža pēdējiem gadiem atcerējās:

– Nezinu, kad tēvam bija atlicis laika sagatavot koka kastīti, kur šīs svarīgās lietas novietot. Māte bija uzšuvusi divus pašas austas linu drēbes kreklus un divas jaunas pakulnīcas. Viss tas vakarā tika sasaiņots. Ceļā domāju doties tai pašā skolas uzvalkā. Naktī ap trim tēvs mani modināja. Līdz stacijai bija vairāk nekā seši kilometri.

Tas bija rīta gājiens, nepilnas divas stundas. Tēvs “panāca līdz”, kā viņš to teica, un tā abi soļojām spirtā rīta ausmā... klusēdami. Mana sirds bija prieka un ciešas apņēmības pilna attaisnot lielās pūles, ko vecāki uzņēmās manis dēļ, bet liekus vārdus negribējās lietot. Zināju, ka vecāku mīlestība mani pavada un jutos drošs. Nekādu padomu vai norādījumu tēvs nedeļa. Vilciens pienāca. Tēva rokas spiediens, tad pāris vārdu no “*Mūsu tēvs...*” mani pavadīja ceļā.

*Rainis: Darbs citu labā – viscēlākais,
darbs vārgstošā labā – visvajadzīgākais.*

Mūs ar Cerbuku apciemoja arī agrākie Cesvaines skolnieki un deva labus padomus. Piemēram, pirmā gadā ar studijām daudz nenodarboties, bet iepazīties ar pilsētu un studentu dzīvi vispār. Abas šīs lietas nelikās tik steidzamas. Un tur bijām ar Cerbuku vienisprātis. Mums studijas likās nopietns darbs. Abi bijām izvēlējušies medicīnas fakultāti. Ka mācības mums Rīgā bija Eiropas līmenī, to tikai vēlāk dzīvē ar pateicību sapratām.

Labi, ka studiju darbā mūs ievadīja izcils pedagogs un zinātnieks, zviedru profesors anatoms Gastons Bakmanis, anatomijas institūta dibinātājs. Pirmajā pusgadā 17 stundas nedēļā klausījāties anatomijas lekcijas un 19 stundas strādājām praktiskos darbus. Bez šīm 36 stundām vēl klausījāties abas ķīmijas, fiziku, zoologiju un koloīdķīmiju.

Virs ieejas anatomijas ēkā varēja lasīt prof. Bakmaņa izvēlēto devīzi – *Hic locus est, ubi mors gaudet succurere vitae* – šī ir vieta, kur nāve labprāt palīdz dzīvībai. Profesors atstāja Rīgu 1925. gadā, bet viņa darbu turpināja jaunie latviešu zinātnieki. Arī emigrācijā latviešu zinātnieku vidū ir ievērojami anatomi, profesori J. Prīmanis, N. Cauna, J. Priedkalns, A. Okše, lai minētu tikai dažus. Bija studenti, kuriem radās zināmas grūtības disekcijot liķus. Man tādu nebija. Tādēļ pat šodien grūti saprast, kāpēc grūtības radās ķirurģijā pirmajās operācijas dienās. Bija stipra svīšana, uznāca nelabums, ka pat kājās nostāvēt bija grūti. Vēlāk tas viss pazuda.

Īsi pirms Ziemassvētkiem saslima mans vectēvs. Kad aizbraucu mājās, viņš jau bija miris. Kāds viņa pēdējais vēlējums bijis, lai man nopērk LU studenta cepuri. Bija pat atlicinājis dažus latus naudas. Vectēva vēlēšanos piepildīju un pēdējā gaitā izvadīju ar balto cepuri.

Ziemassvētku brīvlaikā strādāju meža darbos. Tēvam trūka būvbalķu un vajadzēja arī naudas manām studijām.

Tikai ar baltās cepures valkāšanu neveicās labi. Steidzoties uz Saulieša lekciju Rīgā, pie Merķeļa ielas pirmo reizi dzirdēju manas cepures, LU oficiālās galvassegas, kritiku: – Mežoni! – Atgriežoties no A. Saulieša lekcijas, Marijas ielā pretī nāca jaunas dāmas, kurām mūsu cepures izvilināja citu labu nosaukumu: – Kāpostgalviņas! – ar piebildi: – Ar tiem jau nav vērts ielaisties! – Pēc šiem piedzīvojumiem man bija neērti staigāt ar vectēva doto cepuri, ko citi nonievāja.

Studijas veicās. Pārbaudījumus labi nokārtoju. Ar Cerbuku sadzīvojām tik labi, ka visus studiju gadus nešķīrāmies. Ar pārtiku mūs atbalstīja vecāki. Studentu virtuvē par 15 santīmiem varēja ēst maizi un viru, kamēr jutās paēdis. Viss mācības gada budžets sasniedza 410 Latvijas rubļu! Otro studiju gadu varu saukt arī materiāli par laimīgu, jo dabūju valsts stipendiju. Varēju nopirkt pa mācību grāmatai, retumis aiziet uz teātri, kad bija pazemināta maksa, piemēram, Dailes teātrī biļetes cena bija 25 santīmi. Varēju vienu otru reizi biežāk braukt ar tramvaju, par septiņiem santīmiem. Istabas īre – 10 latu mēnesī. Mātes rudzu maize par brīvu.

Ja pirmais studiju gads bija anatomijas gads, tad otrais fizioloģijas un fizioloģiskās ķīmijas gads. Kursu vadīja latvietis prof. R. Krimbergs, kas bija ieradies Rīgā no Padomijas, lai strādātu LU Medicīnas fakultātē. Viņš sekoja visiem jaunumiem fizioloģijā un viņa lekcijas bija pārākas par pieejamām mācību grāmatām. Viņš deva mums iespējami aktuālāko šai zinātnē! Un eksaminēja stingri, bet lietīšķi. Otrā gadā klausījāmies arī farmāciju, farmakoloģiju un receptūru pie prof. Amslera no Vīnes. Amslers bija zinātnieks ar pasaules vārdu, viņa lekcijas spīdošas! Kad Latviju okupēja svešas

varas, viņš devās uz Šveici, kur vairāki latviešu zinātnieki viņu apciemoja. Trešais studiju gads bija veltīts patoloģijai. Kursus vadīja latvietis prof. E. Paukuls no Tērbatas un prof. R. Ādelheims no Tallinas. Pēdējā pētījumi par kaujas gāzu iespaidu uz kareivjiem bija pazīstami visā pasaulē. Ar trešo un ceturto studiju gadu sākās apmācības klīnikās. Tādas bija sešas: trīs iekšējām slimībām, trīs ķirurģijai.

Propedeutisko un arī infekciju slimību klīnikas vadīja bēglis no Padomijas, prof. V. Kļimenko. Viņu atceroties, jādomā par mūsu latviešu ārstu vēlākām gaitām dažādās patvēruma zemēs: zināšanas lieliskas, bet valodas trūkums sākumā tīrais krusts! Profesoram Kļimenko palīdzēja viņa asistenti, valodu pratēji, tomēr gadījās, ka slimniekam sirsnīgi ieteica lietot barībā vairāk "mežu" un "āžu" putru. Nekāda nelaime nebija, slimie tāpat saprata, ka barībai domāti mieži un auzas. Studentiem, kas klausījās lekcijas un strādāja klīnikās, darbs ļoti palīdzēja apgūt zināšanas un arī klīnikām tas nozīmēja zinīgu personālu. Studentiem, ko sauca par auskultantiem vai voluntieriem, algu, protams, nemaksāja. Lai tiktu pie atalgojuma, bija vismaz jābūt pussubasistentam – tādām pienācās 50 rubļu mēnesī.

Terapijas klīniku vadīja prof. M. Zīle, viens no ievērojamākiem latviešu profesoriem medicīnā. Viņa lekcijas bija saistošas, slimību raksturojumi īpatni. Viņam uzticēja vadīt trīs vispasaules medicīniskās sintēzes veicināšanas kongresus – vienu Latvijā, divus Vācijā. Ja kādam bija sāpes krūtīs, viņš mēdza teikt *"sirds brēc pēc asinīm."*

Hospitālo klīniku vadīja prof. J. Miķelsons, stingrs klīnikas šefs. Studentiem bija jāmacās saprast, ka ārstam jāprot pirmām kārtām slimnieku uzklaut. Tāpēc jābūt klīnikā rītā un vakarā un slimnieks bieži jāizklaut, jāmacās sadzirdēt. Stingrs spēka vīrs būdams, viņš slimnieku mēdza mierināt: *"Cerēsim to labāko, bet sagatavosimies uz to ļaunāko"*. Pēc šādas atbildes viņa vecākā asistente M. Vīgante steidzās raudošo slimnieku mierināt un apmīļot, paskaidrot, ka viss tikai labi domāts.

No trim ķirurģijas klīnikām pirmā, propedeutiskā, bieži bija apvienota ar otro, operatīvo klīniku. To vadīja prof. J. Alksnis. Liels palīgs

viņam bija asistents, vēlākais profesors Pauls Stradiņš. Vēlāk prof. Alksnis šo klīniku uzticēja P. Stradiņam.

Ķirurģiskā hospitālā klīnika bija vienīgā, kas neatradās 2. pilsētas slimnīcā, bet Sarkanā Krusta slimnīcā. To vadīja prof. J. Jankovskis un pēc tā nāves prof. J. Šules. Abi izcili ķirurgi un ļoti iecienīti Latvijas laikā.

Bez šīm lielajām bija arī īpašas, šaurāka apjoma klīnikas: operatīvai plaušu tuberkulozei, bērnu slimībām, ortopēdijai, traumatoloģijai u.c. Pie mazajām jāpieskaita arī acu klīnika, ko vadīja ļoti slavētais prof. J. Ruberts. Viņš bija lielisks skolotājs. Kad beidzu studijas, neko tik labi nepārzināju kā acu slimības. Ādas slimību klīniku vadīja prof. P. Sniķers, kakla un ausu klīniku – prof. R. Sniķers. Ginekoloģiju un dzemdniecību mācīja prof. E. Putniņš. Nervu slimībās strādāja prof. E. Kalniņš, vēlāk tā pēctecis doc. J. Vilde. Psihiatrijā apmācīja prof. H. Buduls, tiesu medicīnā prof. F. Neireiters, kas 30. gadu beigās pārcēlās uz Hamburgu un Vācijā izdeva lielu grāmatu "*Tiesu medicīna*" vācu valodā daudzos sējumos. Higijēnas kursu lietpratīgi vadīja prof. E. Fērmanis.

Kad visi praktiskie darbi bija pabeigti, visi kolokviji (56) un eksāmeni (36) nolikti, bija jāliek komisijas pārbaudes (*Academic Board Examinations*), kas bija jānokārto 6 mēnešu laikā. Šais pārbaudēs man laimējās visos priekšmetos iegūt augstāko atzīmi.

Fakultātes noteikumi paredzēja, ka vismaz 12 komisijas pārbaudījumos (no 16) jāiegūst atzīme "ļoti sekmīgi", lai diplomā varētu ierakstīt "ļoti sekmīgi beidzis". Ja augstākā atzīme bija mazāk kā 12 priekšmetos, diplomā rakstīja "sekmīgi beidzis". Tam praktiski nekādas lielas nozīmes nebija, sekmīgi beigušais tikai nevarēja būt augstskolas mācītspēks.

Ja divos priekšmetos bija nesekmīga atzīme, tos varēja pārlikt no jauna gada laikā vai vēlāk. Ja nesekmīgas zināšanas bija vairākos priekšmetos, bija jāpārliet viss kurss. Medicīnas studijas Rīgā ilga vismaz sešus ar pus gadus.

Tāds bija izglītības ceļš ārstiem Latvijā. Bet kas bija jādara tiem, kas domāja par disertāciju? Tiem nācās vēl papildus nolikt divpadsmit

Dr.med. grāda pārbaudījumus. Tikai tad varēja domāt par disertācijas iesniegšanu. Disertāciju aizstāvēt, bija vismaz trīs oponenti: vispirms, kāds jaunāks kolēģa, kas pakavējās pie darba formālām kļūdām, tad otrais oponents aizrādīja disertācijas satura kļūdas, un trešais – tas parasti bija klīnikas šefs vai arī fakultātes izraudzīts ārzemnieks – speciālists, kas disertāciju vērtēja no sava viedokļa.

Varu liecināt, ka medicīniskā izglītība Latvijā bija izcili laba kā mācībspēku, tā arī studiju iespēju ziņā. Labāka nekā daudzās vecās, bagātās un karu neskartās zemēs.

Horācijs: Kas labi sāks, mēdz labi veikties.

Studējot lēni brieda doma par specializēšanos, sevišķi, kad bija jāizšķiras par tēmu doktora disertācijai. Ilgi sirdi un prātu aizrāva psihiatrija, ko mācīja prof. Hermanis Buduls. Šis spēka vīrs, zinīgs cilvēka vājību un grūtību sapratējs, prata savus studentus ieinteresēt. Buduls vadīja arī Sarkankalna slimnīcu, un tur studentiem nācās praktizēt. Kad Budula staltais stāvs parādījās klīnikā, visiem bija respekts, arī visslimākajiem. Viņa rakstus Jānis Āboliņš lasīja, ar īpašu smeldzi grāmatu "*J. Poruks savas dzīves krēslainās dienās*". Brīžam māca šaubas – pacientu garīgā dzīve bija kā lauskas ar nedaudz veselākiem gabaliem, bez saliedēšanas iespējām, lai kā vēlētos... var tikai atvieglot slimo likteni, ne to pārvarēt.

Nākamais kurss bija pie prof. Ernesta Putniņa ginekoloģijā un dzemdniecībā. Un īsā laikā J. Āboliņš bija izšķīries: visus spēkus veltīt mātei un bērnam. Ne tikai ģimenei, visas tautas veselībai ir svarīga bērnu attīstība. Te darāmā daudz! Viņš taču bija apguvis specialitāti iekšējās slimībās, radioloģijā, ķirurģijā un tagad ginekoloģijā. Tas viss noderēja, palīdzot kā mātei, tā bērnam. Prof. Putniņš prata cilvēkus novērtēt, viņa daudz pieredzējušais skats bija ass – jau 1930. gadā Āboliņš bija viņa asistents, kam uzticējās, un ar ko dalījās savā lielajā pieredzē. Kā tas viss Jānim noderēja! Viņi sastrādāja un saauga. Vēl prof. Putniņa mūža beigās – divas dienas pirms nāves – pēdējā vēstule rakstīta Āboliņam

Stokholmā. Tā pienāca. Un pēdējais J. Āboliņa raksts šai saulē ir veltīts prof. Ernesta Putniņa piemiņai jaunatsāktā *Latvijas Ārstu Žurnālā* Rīgā. Aizkustinoša sagādīšanās.

Dabīgi, ka disertācijas temats 1938. gadā ir "*Jaundzimušā svars pirmajās desmit dienās*". Jau divus gadus vēlāk J. Āboliņš ir privātdocents un dzemdību klīnikas galvenais ārsts un vadītājs. Viņa darbaspējas un enerģija tais gados liekas neizsīkstoša. Viena laikus lasīja lekcijas Latvijas Sarkanā Krusta māsu skolā. 1942. gadā docents Dzemdniecības katedrā, direktors Rīgas pilsētas 2. slimnīcas māsu skolā, un beidzot, 1943. gadā, Rīgas 2. pilsētas slimnīcas direktors medicīnas jautājumos.

Šai slimnīcā liktenis lēma sastapt to izcilo personību, ko viņš nedalīti cienīja un apbrīvoja līdz sava mūža beigām – slimnīcas direktoru prof. Paulu Stradiņu. Ja Āboliņam kas bija neskaidrs, griezās pie Stradiņa, ja par kaut ko šaubījās – padomu varēja prasīt Stradiņam. Un dzīve rādīja, ka viņam arvien bija skaidrākais skats un labākais padoms. Tikai piemēra pēc – tas bija Pauls Stradiņš, kas ieteica Āboliņam papildināties, braukt uz ārzemēm un iepazīties ar jaunuzceltām slimnīcām Eiropā un to darbību, jo Latvijai arī taču būs jāceļ jaunas slimnīcas. Kad J. Āboliņš vēl stomījās par ceļojuma materiālo pusi, tos šķēršļus palīdzēja novākt Pauls Stradiņš. Viņš atbalstīja un pamācīja zinātkāro asistentu, un tas viņa padomus neaizmirsā, bet bija pateicīgs.

Ir kāda sīka, bet raksturīga epizode, kādus divdesmit gadus vēlāk Stokholmā. Pie Āboliņa kā ārsta griezās visi latvieši, arī Zenta Mauriņa. Bija vajadzīga operācija, kas protams labi izdevās, bet staigāt nevarētājam ir daudz grūtību, ko citi, arī māsas, nepazīst. Runa bija par kādu medikamentu, ko rakstniece vēlējās. Āboliņš un Raudive – pēdējais noguris slimnīcā vāķēdams – domāja, ka bez tās un kumelišu tējas varētu iztikt. Tad Zenta Mauriņa teica: – To man arvien Stradiņš ieteica. – Ar šo diskusija bija acumirkli izbeigta, viss nokārtots un Mauriņa uzvaroši nolūkojās abos vīriešos. Lai zviedru māsa nebūtu jātraucē, ar medikamentu un kumelišu tēju termosā atskrēja draudzene Irene, kurai Zenta vēl nedeja: "Neviens tik labi nezina, kā Stradiņš, ko man vajag!" Un šī atziņa nemainījās.

Pie visiem pienākumiem *Dr. Āboliņam* bija vēl privātprakse kopā ar draugu un studiju biedru neiroķirurgu Kārli Dolieti. Reizēm bija vajadzība apmeklēt slimniekus mājās. Draugs Cerbuks strādāja par ārstu Krāslavā, to arī gribējās apciemot. Abi ar Dolieti nolēma, ka jāgādā auto. Tā domāja arī Cerbuks un ceturtais draugs ķirurgs Jānis Majors.

Auto marku izvēlēties nenācās, jo darbavieta sagatavoja mašīnu braukšanai un deva to lietošanā – nelielu angļu modeli. Auto glabājās slimnīcas pagrabā, kur to braukšanai sagatavoja un kārtībā turēja speciāls šoferis. Tik labi laiki bija Latvijā, un ne tikai Rīgā, bet arī uz laukiem, pie Cerbuka Krāslavā, kam bieži nācās garus ceļus mērot plašajā Krāslavas apkārtnē.

Bet lai vadītu auto, ir jāprot braukt. Mācīties J. Āboliņš sāka tūlīt toreizējā darba vietā Annā, kur viņš kādus mēnešus vikāriēja, tad Bukaišos un ciemos pie Cerbuka Krāslavā. Eksāmens bija jāliek Rīgā. Tur Jāni skoloja un pacietīgi viņam blakus sēdēja draugi Dolietis un Majors, kuri jau apmācībās bija tālāk tikuši. Brauca gan pa ceļiem, gan pa mežiem, un pa lielākai daļai nokļuva tur, kur bija gribējuši.

Dolietis ar savu mašīnu jau bija saaudzis un brauca eleganti, draugus pamācīdams: – Ko tu velcies, kā uts! – Uz ko Majors rāmi atbildēja: – Arī utij jāturas uz ceļa!

Eksāmens Rīgas Prefektūrā sākās rakstiski, tad mutvārdiem. Gāja pieklājīgi, bet asi domātājs Dolietis uz svarīgo jautājumu par braukšanas ātrumu bija atbildējis: – Braukšu ar to ātrumu, kāds nepieciešams. – To eksaminators nevarēja pieņemt un abi ilgi stīvējās. Spēja patstāvīgi spriest un uzņemties atbildību par savu rīcību, tik raksturīga īpašība Dolietim, eksāmena paragrāfos nekā nedeja. Āboliņam gāja labi, Majoram spīdoši, bet Dolieti ilgi tincināja.

Tad nācās sēsties spēkratos un braukt pa Rīgas ielām. Godīgi pa Kaļķu ielu un iekšpilsētu izbraucis, J. Āboliņš tuvojās galvenajam punktam – atmuguriski bija jāiebrauc pa prefektūras šauro garo eju līdz pagalmam. Arī tas gāja, ar Dievu uz pusēm, un tieši nekur netika nobrāzta ne mašīna, ne siena. Dolietis brauca tā, ka ne

polīcija varēja apturēt, ne kļūdas atrast. Visiem trim braukšanas atļauja nu bija rokā, vēlāk arī no Krāslavas iebrāukušam Cerbukam. Brauca nu katrs savos ceļos.

Dzīves un darba rāmo plūdumu pārtrauca kara draudi. Mazā strādīgo arāju zeme Latvija bija zemeņoga diviem lāčiem. Pārmaiņus tiem mūsu zeme bija kaujas lauks.

Slimnīcā darbs turpinājās, bet sāka manīt zāļu trūkumu. Pirmajiem ienācējiem bija stāstīts, ka Latvijā valda nabadzība un posts, tauta cieš badu, un ienācēji to atpestī ar savu ierašanos. Arī slimnīcā, kur viss vēl ritēja daudz maz ierastā gaitā, ieradās divi žurnālisti, kontrolieri. Lai rādot, kas te notiek.

J. Āboliņš izvadāja abus viesus un izrādīja tiem labi iekārtoto slimnīcu. Tie neticīgi visur ielūkojās, bet bija spiesti atzīt – nekāda posta te nav. Viesus aicināja pusdienās. Ēdiens nebija svētku, bet parastais ikdienas, ar zupu, kādu sacepumu un mazu saldo ēdienu. Tieši tad kontrolanti attapās, un viņus pārņēma jaunas aizdomas: te viss ir propaganda, viņu mānīšanai sagatavots. Un nicīgi paziņoja, lai nedod tiem kungu ēdienu, bet parāda, ko slimnieki ēd! Viņiem apgalvoja, ka visi ēd vienu un to pašu. Tie neticēja. Lai parādot virtuvi. Aizveda un parādīja, nebija šaubu, ka nekādu atsevišķu katlu nebija. Viss viegli pārredzams un tīrs. Ļoti tīrs. Žurnālisti paēda un aizgāja, netikuši gudri, kā tas var būt, ka bada un nabagu zemē slimos tik labi baro.

Kad cilvēku bailes vērtās izmisumā un lopu vagonos deportēja tautu iznīcībai, pirmo ienācēju baru nomainīja otrs. Nevienam nebija vajadzības domāt par pamattautu. Cīņa gāja par katra iebrucēja paša varu un uzvaru. Raksturīgs ikvienai svešai varai ir tās pārstāvju naidīgums pret tautas inteligenci. Izglītots, domājošs cilvēks traucē, tāds ir bīdāms un sodāms. Kad svārstīgā kara laime atkal tuvināja pirmos iebrucējus, arī Āboliņš un draugi sāka domāt par braukšanu prom, pāri jūrai.

J. Āboliņš bija apprecējies kā pēdējais no draugiem, un 1943. gadā viņam ar sievu Elzu bija piedzimis dēls Juris. Uzticēt sievu un mazo nedrošai, nezināmai pārbraukšanas iespējai? Nolēma, ka drošāk būs, ja Elza ar mazo un viņas māti dosies pa sauszemi uz

rietumiem. Kad karš pāries, viņi atkal sastapsies dzimtenē. Vēl jau pasts darbojas, var sazināties. Viņi sastapās... tikai ne dzimtenē, bet Zviedrijā.

Kam uzticēt vadīt draugu kopējo mašīnu? – Dolietim, protams! Nu lietā nāca tās viņa īpašības, kuras neviens pārbaudes paragrāfs neietver, bet kas dzīvē ir izšķirējas: ass prāts, drosme un spēja rīkoties.

Kādā dienā un naktī viņi devās uz Kurzemes Ģipku. Dolietis brauca gan veikli pa transporta līdzekļiem pārpilnajiem ceļiem, gan beidzot pa mežu, ka saknes vien dimdēja. Likās, viņiem laimēsies pārbraukt jūrai. Laivu dabūja. Cik cilvēku tur bija, neviens nezināja, skaidrs bija tikai, ka tā pārpildīta. Notika negaidītais – pārpildītās laivas dibens atsitās pret sēkli un motors sāka sprauslāt. Tas bija Dolietis, kas nezaudēja galvu: norīkoja vīrus pie pumpja un pats prata saglābt motoru.

Jānis atcerējās, ka laivā kāpjot, bailīgu bērnu vecmāmiņa drošināja: – Kuš, kuš, bērniņ, šitai laivā ir trīs ārsti... Ak vai, ko tas būtu līdzējis, ja viens no viņiem nebūtu pratis motoru “sadakterēt”! Visi laimīgi nonācām Slītē.

*Andrejs Johansons: Neredzams ar greizu smīnu
zemi vēro kara dievs.*

Pēc 36 stundu šūpošanās Baltijas jūrā bijām izkāpuši malā. Gotlande bija sagatavota uzņemt vēja atpūstos. Ģimenes novietoja baznīcās uz salmiem, vieniniekus tukšās karavīru teltīs un kazarmās. Dolietis mierīgi teica:

– Dzīvi esam. Kas būs tālāk, nezinām. Droši vien būs jāmacās meža darbi, jo ārstu Zviedrijā netrūkst.

Vēlāk Jānis Āboliņš par sākuma gaitām gan stāstīja, gan rakstīja:

– Viss bija vienalga, domās valdīja tukšums, kas atvairīja skaudras atmiņu sāpes un žēlumu. Par pēdējo tikšanos ar vecākiem bija smagi domāt. Viņi palika savā jaunsaimniecībā, tik labi iekoptā, ka bija paredzēts viņiem piešķirt godalgu, ko ik gadus deva kādai priekšzīmīgai jaunsaimniecībai. Ne vairs godalgas, ne pašas valsts, pat dzīvība nav droša. Braucot pa Vidzemi uz tēva mājām,

ceļi un šosejas bija kā izmirušas. Tukša zeme kara briesmu gaidās. Tēvs turējās stingri un atvadoties mūs svētīja, bet mātei bija grūti valdīt asaras. Nedrīkst domāt, nedrīkst...

Visus reģistrēja. Nākamā dienā sākās atutošana un dezinfekcija, iekams varējām doties uz cietzemē ierīkotām bēgļu nometnēm. Meža darbi nebija jāmacās. Dolieta iesaistīja medicīnas darbā par bēgļu nometnes ārstu. Vienam otram bija kašķis, droši vien no dezinfekcijas teltīm.

Nekā ko darīt nometnēs nebija, ja neievēro kartupeļu mizošanu, maizes riku griešanu un gudru diskutēšanu par mūsu un pasaules problēmām. Pienāca 18. novembris, mūsu valsts lielā diena. To svinējām ar dziļu izjūtu, ar žēlumu un cerībām... Šim karam taču drīz jābeidzas, tad atkal varēsim dzīvot...

Bija jāsāk domāt par darbu. Biju apmeklējis Zviedriju jau agrāk, tāpat zviedru kolēģi bija viesojušies Rīgā. Pirmais kontakts atjaunojās ar virsārstu Hagblūmu (*Hagblom*), ko biju sastapis kā Upsalā, tā Rīgā. Viņš mani laipni uzņēma un bija ar mieru pieņemt sev par izpalīgu. Viņa asistenti bija iesaukti. Slimnīcā man lika šo to darīt. Ēšana un telpas bija par brīvu. Kad abi asistenti atgriezās, bija jāiet atpakaļ uz nometni.

Rakstīju prof. Bakmanim, manam anatomijas skolotājam Rīgā. Viņš sarunāja man vietu Upsalā pie bērnu ārsta Jillensvērda (*Gyllenvärd*). Bija jāstrādā tā sauktais arhīva darbs, ko samaksāja ar bezdarbnieku pabalstu (200 kronu mēnesī). Mēs bijām, kā Rīgā teica, intelligentie bezdarbnieki. Daži gan sevi dēvēja par zinātniskiem asistentiem arhivāriem, laikam, lai labāk izklausās.

Kamēr valoda nebija kaut cik apgūta, apstrādāju statistisku materiālu, bet kad biju ielauzījies, piedalījies visās vizītēs un sekoju klīniskam darbam. Arhīva darbu varēja pagarināt.

Īstu ārsta darbu Zviedrijā bija grūti dabūt. Medicīnas pārvalde bija atļāvusi bēgļu ārstiem ārstēt tikai baltiešus – igauņus, latviešus un lietuviešus. Iekārtojām Upsalā kā ārstu, tā zobārstu pieņemšanas vietas. Latviešu skaits nepārsniedza 140, tādēļ ienākumi nevarēja būt lieli, patiesībā tādu nebija nemaz. Igaunų bija vairāk, bet tiem

bija pašiem savi ārsti. Lietuviešu bija tik maz, ka tiem pietika ar pašu četriem ārstiem.

Likums noteica, ka nevar iegūt plašākas ārstēšanas tiesības, neno-
liekot no jauna pārbaudījumus vismaz tiesu un valsts medicīnā,
ginekoloģijā un dzemdniecībā un bērnu slimībās.

Sāku ar pirmo. Latvieša izpratnē tā bija valsts medicīna, jo tiesu
medicīnu Rīgā atsevišķi nemācīja. Šeit grāmata bija 1000 lappušu
bieza, zviedru valodā. Brīžam šaubījos, vai to pievārēšu. Pārbaude
ilga divas stundas, lai visos sīkumos izjautātu par medicīnas
pārvaldi un tās šefiem, par receptu rakstīšanu un honorāriem.
Daudz kas man likās nesvarīgs, bet galā dabūju uzslavu "labi, ļoti
labi". Tad nāca paskaidrojums:

– Tomēr... augstāko atzīmi nevarēsim likt, jo ko tad lai lieku
saviem zviedru studentiem?

Devos tālāk pie ginekologa Neslunda (*Näslund*). Tas mani
eksaminēja vairāk nekā divas stundas un beidzot jautāja, vai es
Rīga savus studentus arī tik ilgi esot pārbaudījis? Atbildēju, ka nē.
Tad profesors atzinās, ka arī viņš tā nedarot, bet, lūk, šie esot
raksts no medicīnas pārvaldes, ka baltieši jāpārbauda pamatīgi un
rūpīgi. To nu viņš esot darījis un mierīgu sirdi varot ierakstīt
augstāko atzīmi. Tad piebilda: – *Manā klīnikā tev durvis arvien
būs atvērtas.* –

Tā tomēr neiznāca, darbu dabūju Stokholmā, Karolinas Institutā pie
profesoriem P. Veterdāla (*P. Wetterdahl*) un L. Kotmeiera (*L. Kotmeier*).
Tās bija labas darba vietas, bija prieks strādāt.

Trešais eksāmens, bērnu slimības, bija jāliek pie profesora, pie
kura biju strādājis tepat divus gadus. Viņa jautājums bija, vai es
viņa klīnikā esot ko ieguvis. Varēju mierīgi atbildēt, ka jā.
Profesors atbildēja ar ierakstu "ļoti sekmīgi".

Pirmie trīs eksāmeni bija nolikti, un es saņēmu, kā jau karaļvalstī,
paša karaļa parakstītu apliecinību, ka drīkstu Zviedrijā nodarboties
ar medicīnu saskaņā ar pastāvošiem valsts noteikumiem šai arodā.

Tas nozīmēja, ka strādāt drīkstu, bet patstāvīgu vietu var ieņemt
tikai šeit studējušie. Ko darīt tālāk? Vai apmierināties ar kādu

nomaļus klīniku, kur klusi un mierīgi strādāt? Aprunājos ar tautiešiem. Tiem likās, ka ārstam ar izcilām un plašām zināšanām, slimnīcas medicīniskam direktoram, nav jāpūlas kā ģimnāzistam “studēt” no jauna, ko viņš jau sen zina, lai dabūtu kārtīgu vietu. Vai tad mūžīgi šai zemē būsīm? Beigsies karš un varēsīm atgriezties. Ko velti pūlēties?

Toties zviedru kolēģi ieteica Āboliņam studijas turpināt, lai varētu nokārtot arī pensijas jautājumu. Klīstošs vikārijs pa dažādām klīnikām var būt studiju gados, bet ne visu mūžu. Ar viņa zināšanām...

Pats Āboliņš par studēšanu nebēdāja, noteikdams: – Nu, kas man tas!... – Un nolēma vēl kādu brīdi “klīst pa klīnikām” un vērot, kādas tur ir izredzes un stāvoklis, lai varētu izšķirties – studēt vai tikai strādāt. Viņa dzīves vietu sarakstā ierindojās Zviedrijas pilsētas, kur strādāts vienu vai vairākas reizes. Īsta ģeogrāfija: Linčēpinga, Norčēpinga, Lidčēpinga, Evika u.c. Bet kad Āboliņš meklēja paliekamu vietu, neizdevās tādu atrast. Tad viņš papildinājās Stokholmas universitātes klīnikā, Karolinas Institutā un Rādija namā, kur iepazīna studentu apmācības radioloģijā. Beidzot dabūja asistenta vietu privātklīnikā “*Pro Patria*” un uzsāka studijas Upsalas universitātes Medicīnas fakultātē. No jauna atkal students!

Zviedru studenti organizējas pēc ģeogrāfiskiem novadiem, ko sauca par nācijām, tādēļ arī jauno studentu, ārstu Āboliņu, ieskaitīja Sedermanlandes - Nērikes nācijā kā pienākas. Tur viņš bija mūža biedrs.

Ar otrreizējo studēšanu, protams, veicās. Profesors Bakmanis atzina un ierakstīja to pašu “ļoti sekmīgi”, ko bija devis Rīgā. Visus sīkos praktiskos darbus viņam nelika strādāt, tas jau arī būtu smieklīgi, sprieda latvieši. Izņēmums bija tikai veneriskās un iekšķīgās slimības. Eksaminatori bija ļoti dažādi. Iekšējā medicīnā profesors nepūlējās. Apprasījās, vai Āboliņš esot ar mieru saņemt “sekmīgi”, ja nē, tad runāšot. J. Āboliņš no runāšanas atteicās, lai gan viņa zināšanas tālu pārsniedza studentu mācības grāmatu. Viņš zināja, ka vārds “ienācējs ārzemnieks” ir zīmogs, kas uzspiests uz bērnu bērniem, un to nevar noņemt. Ķirurģijā pēc garām runām par vienkāršām aklās zarnas operācijām, nezviedram atzīme bija

“pietiekami”. Tāpat oftalmoloģijā. Ādas un veneriskās slimībās tika ilgi pārbaudīts, un saņēma tomēr “ļoti sekmīgi”.

Neiroloģijā profesors eksaminēja veselu pulciņu studentu. Āboliņš vienīgais nezviedrs. Negatīvā nostāja manāma. Bet viņš bija vienīgais, kas uz smagāko jautājumu varēja atbildēt! Profesors ierakstīja Āboliņam atzīmi un palika baroties ar saviem studentiem, kas esot blamējušies, bet, lūk, ārzemnieks varējis atbildēt!

Higiēnā gāja vienkārši, zināšanas perfektas, atzīme skopa. Psihiatrija bija pēdējais eksāmens. Viss ritējis kā parasti, tikai beigās profesors paskaidrojis, ka zināšanas esot gan labas, bet par tām viņš atzīmi nelikšot. Augsta atzīme varot maldināt Jo saprast zviedru psihi nebūšot viegli... Tomēr vēl piebildis: – Ka reizēm man pašam...

Kad visi 11 pārbaudījumi nokārtoti, Zviedrijā komisijas pārbaudījumi nav paredzēti. Nav arī *Dr.med.* grāda iegūšanai atsevišķu pārbaudījumu. Jāiesniedz pārskats medicīnas pārvaldei, lai kļūtu par leģitimētu ārstu.

Ieguvis leģitimāciju, J. Āboliņš strādāja trīs gadus Karolinas Institutā, no tiem gadu Onkoloģijas klīnikā. Šo padomu viņam deva viņa bijušais šefs Norčēpingā, L. Simons (*L. Simon*). Viņš varēja daudz palīdzēt Āboliņam, jo bija zviedru ginekoloģijas biedrības priekšnieks un aktīvs sabiedrisks darbinieks. Āboliņš viņu atzina par vienu no labākajiem operētājiem Zviedrijā un labu klīnikas vadītāju. Viņā bija arī filozofa “ādere” un latvieši uz J. Āboliņa ieteikumu lasīja viņa grāmatas, kā “*Mūsu iekšējā dzīve*”, “*Mūsu dzīņas*” u.c. Ar Simona ieteikumu arī Āboliņš varēja Zviedrijā publicēt savus darbus.

Interese par radioloģiju Āboliņam bija jau Rīgā. Bet rādīja daudzums – viens grams – bija par mazu, lai sāktu kādus pētījumus. Bija nodomi papildināties Prāgā un Parīzē, bet karš to visu pārtrauca. Stokholmā Rādīja namam tauta bija saziņojusi naudu 20 gramiem rādīja, lai būtu dziedniecībai. Pieredze šai namā bija vērtīgs ieguvums.

Bet pastāvīgas vietas arvien vēl nebija.

Draugi Dolietis un Majoris ieteica atjaunot Rīgā iegūto braukšanas atļauju. No jauna bija jāatrāda braukšanas māksla šejienes inspektoram. J. Āboliņš mācījās noteikumus zviedru valodā pie skolota zviedru braucēja un tika cauri. Dolietim inspektors Stokholmā lika braukt pa “slūžām”, kas ir sarežģīts satiksmes mezgls, varbūt lai paleptos mazliet ārzemnieka priekšā, redz’ kas mums par tehnisku Gordija mezglu! Dolietis pārbaudi izturēja spīdoši. Pēc tam brauca lieliski pa pilsētu un laukiem, īpaši savā dzīves vietā Kārlstādē. Arī Majoram nekādu grūtību nebija, un viņš vadīja savu auto pa skaisto, kontinentam tuvo Gēteborgu. Āboliņš braukāja pa Stokholmu.

Lēnīgais Cerbuku auto vadīšanu arvien vairāk jau Krāslavā sāka uzticēt savai sievai – viņa bija labāka braucēja. Tā tas palika arī tālajā Austrālijā, kur satiecība un mierā dzīvoja Cerbuku ģimene.

Rādija namā strādājot, bieži nācās palīdzēt studentu un māsu apmācībā. Tā vēlreiz nācās iepazīties arī ar mācīšanas darbu. Šo pieredzi J. Āboliņš sasummējis šādi:

– Zviedru studenti bija gan apdāvināti, gan mazāk sekmīgi. Teorētiskās zināšanas tiem bija un palika zem mana pirmā Rīgas šefa prasībām. Praksē toties viņi bija uzņēmīgāki un naski uz operācijām. Rīgā bija pieņemts, ka šefs operē un students skatās un mācās pirms tiek pielaists operēt. Šeit students operē un šefs blakus skatās un dod padomu. Kura metode labāka? Šejienes metode noteikti – studentam. Rīgas metode – slimniekam.

Slimnieki – tāpat kā visur, gaida palīdzību pēc iespējami pārbau-dītām, jaunākām metodēm. Ārstam ir apmierinājums, ka medicīna kā zinātne tiešām attīstās, un kaites, kas agrāk likās nelabojamas, tagad ar moderno tehniku novēršamas. Kā teicis kāds amerikāņu ārsts: agrāk vecus cilvēkus baidījušies operēt, vai tie izturēšot, tagad var operēt simtgadniekus, – ar labiem panākumiem. Pārsta-dīt orgānus, kas likās nepārsta-dāmi. Vēl arvien izņēmums pārsta-dīšanai ir smadzenes. Ar jaunām sirdīm staigā tūkstoši.

Liekas, ka labāko ieskatu zviedru raksturā Āboliņam deva rakstnieks Kārlis Ieviņš, ilgu gadu šai zemē nodzīvojis. Runājot par zviedru tautas īpatnībām, viņš teica, lai ievērojot, zviedrs nekad

nemēdzot krasi teikt, “*nē!*”, labākā gadījumā “*kā tad!*”, bet arī skaidrs “*jā!*” nenožīmējot piekrišanu. To vajagot saprast un neļauties.

J. Āboliņš: Pats galvenais – darīt labu.

– Vēl arvien meklēju kādu stabilāku vietu manā specialitātē. Tāda radās, un tā 1953. gada 1. septembrī pārgāju uz darbu un dzīvi dzemdību un sieviešu slimību klīnikā Stokholmā, vienīgā bijušā universitātes klīnikā. To biju jau apmeklējis 1934. gadā, toreiz nemaz nenojauzdams, ka šai lielajā namu korpusā paies viss mans atlikušais mūžs. –

Lielā klīnika atradās skaistā klusā parku rajonā, tuvu Stokholmas Stadionam. Tā bija celta 1912. gadā, kad Stokholmā bija olimpiāde un jaunuzceltais nams viegli varēja uzņemt simtiem sportistu, – toreiz jau pietika ar milzu namu, nebija jāceļ jauna pilsēta.

Telpas bija diezgan arī klīnikai. Dzemdību nodaļa atradās trešā stāvā, un turpat, tikai ar atsevišķu ieeju un trepēm, bija arī ārstiem paredzēti dzīvokļi. Tomēr neviens zviedru ārsts vai māsa pēdējā laikā nedzīvoja šai slimnīcā. Virsārstam bez tam bija paredzēta atsevišķa māja dārzā, divos stāvos ar daudz istabām, bet arī tur neviens no personāla nedzīvoja. Toties J. Āboliņš bija ļoti apmierināts ar nelielo dzīvokli trešajā stāvā, no kurienes varēja sasniegt savu nodaļu katrā brīdī.

Tas nebija parasts, ka drīkstēja ārstu traucēt ārpus dežūras. Bet šis “Abulīns” (tā viņa vārds skan zviedriski) bija pietams nopietnos gadījumos diena vai nakts! Savu nodaļu viņš izstaigāja rīta rondā un arī vakarā ienāca novēlēt mieru un labu nakti. Viņa popularitāte bija ļoti liela, viņam uzticējās gan pacienti, gan māšas, un stāsti par viņa māku operēt un ārstēt ir bez skaita. Viņa prakse bija ļoti liela.

Pamazām izstrādājās arī viņa zinātniskie darbi. Varbūt ievērojamākais ir tā sauktās cerklāžas pielietošana. Ir sievietes, kas bērnu visus deviņus mēnešus iznēsāt nevar, viņām ir vai nu agrās priekšlaika dzemdības ar nedrošām izredzēm bērnam izdzīvot, vai arī spontāns aborts jau pēc dažiem grūtniecības mēnešiem. J. Āboliņš ar nelielas operācijas palīdzību uzlika cerklāžu, kas stiprināja

dzemdes kaklu un ļāva auglim attīstīties normāli. Daža māte būtu vienmēr palikusi bez gaidāmā bērna, ja nebūtu Dr. Āboliņa cerklāšanas metode.

1979. gadā vispasaules ginekologu kongresā Vācijā, Āboliņu aicināja no Stokholmas, lai nolasa par savu metodi priekšlasījumu. Toreiz viņš jau bija izdarījis 270 operāciju, kas izdevušās 90 procentu gadījumos. Tik teicamus rezultātus spēj uzrādīt tikai retais ārsts. Viņa metode publicēta vācu medicīniskajā literatūrā.

Kas bija tā īpašība, kas ļāva šim latviešu ārstam pareizi palīdzēt visdažādākos gadījumos? Vai lielās zināšanas vien? Pats viņš stāsta:

– Kad pacients atver durvis, es jau zinu, kas viņam/viņai kait. Ļauju tad netraucēti visu izstāstīt un pa to laiku mierīgi rakstu recepti, jo zinu jau, ko vajag. Tad aprunājos vēl, paskatos vēlreiz sejā, un ja vajadzīgs, rūpīgi izmeklēju. To nevar paskaidrot, bet tas ir kaut kas cilvēka sejā, ko pamazām protu saskatīt. Arī mans šefs Putniņš bieži teica, ka skatoties no sejas, tāpat arī Stradiņš. Daudzos gadījumos pazīstu ķermeņa izgarojumu, oža atklāj nešaubīgi sākušos slimību. To nevaru vārdos izteikt, teikšu tad kā mana vecmāte, kas bija liela zāļu lasītāja un pazinēja, kuru cilvēki veda pie slimajiem. Viņa teica: *“Es nezinu pateikt, bet uzlieku savu roku, iedodu zāļu tējas, un ja cilvēks mani saucis un tam paliek labāk, tad priecājos.”* Katrā ziņā vajadzīga iejūta otra situācijā. Tur piemēru netrūkst.

Tā, reiz klīnikā atnāca jauns zviedru puisis, daudz ceļojis un jaunu Āfrikas meiteni sev atvedis līdzī par sievu. Bija pienākusi viņas grūtā stunda. Puisim pēc senas tradīcijas bija visu laiku jāvaimanā un jāklie dz pilnā balsī, lai aizdzītu ļaunos garus no sievas un bērna, kas bija jādzemdē zem gultas, kur gari tos neredz. Zviedru māsa taisījās vai ar varu stiept dzemdētāju uz galda. Jaunais puisis par savu lomu arī nebija neko priecīgs. Es pasaucu citu māsu, jo domāju, ka jauna vesela sieviete jutīsies labāk, ja viss notiks pēc tradīcijām. Abi ar māsu iztikām itin labi neērtajā situācijā, un viss beidzās laimīgi.

Atceros arī Rīgā, kad pie manis dzemdēja jauna čigāniete. Māti un bērnu apkopuši, gribējām viņu vēl paturēt, kā jau nedēļnieci, bet viņa noskaitās ne pa jokam, paņēma savu bērnu un aizgāja, veikla kā stirna. Neviena arī viņu neaizturēja.

Bija mums stipras sievas uz laukiem, kādas tagad pilsētās neatrast. Skaistās lauku mājās strādāja meita, kas pudu kartupeļu pacēla kā nieku. Kad viņai piedzima bērns, saimniece otrā rītā cēlās klusītēm, lai ietu govīs slaukt un atļautu jaunajai mātei pagulēties, atpūsties. Pašai bija divi dēli, saprata otru sievu. Kad labā saimniece vēra kūts durvis, meita jau bija priekšā un slauca pirmo govī... –

Lai kā Āboliņš sāka stāstu, tas arvien beidzās ar piemēriem Latvijā. Viņš lasīja un klausījās visus gadus – kā klājas mātēm un bērniem, vai ir pietiekami aprūpēti? Kad dabūja zināt, ka ārstu esot daudz, priedējās, tad jau būs pie kā griezties un padomu prasīt. Izlasīja arī, ka medicīna un instrumenti vislabākā kārtībā un augstākā līmenī, apmierinājās. Ja tik vien varētu ticēt visam, ko raksta?... –

Svarīgs Jānim Āboliņam arvien bijis arī sabiedriskais darbs. Kā viņš tam varējis atlicināt laiku, paliek viņa noslēpums, bet viņš bija vairāku organizāciju priekšgalā, un tās zēla. Viņš raksta savās piezīmēs:

– Tūlīt pēc kara latvieši ārzemēs turpināja tradīciju un noorganizēja Latviešu Sarkano Krustu, kas darbotos visās patvēruma zemēs ar nemainītu sākotnējo mērķi – rūpēties par tautas veselību. Jau emigrācijas sākumā, bēgļu nometnēs, izdalīti cita starpā 1500 zīdaiņu pūriņi. Lībekas slimnīcā pastāvēja latviešu nodaļa ar latviešu ārstiem. Latviešu Sarkanā krusta priekšnieks bija Rīgas pilsētas bij. galva R. Liepiņš. Pie latviešu ārstiem ar savām kaitēm labprāt nāca tautieši, un saruna latviešu valodā vien jau nomierināja dažu labu satrauktu sirdi. Tas bija nozīmīgs darbs. –

Bet tad avīzēs parādās ziņa: – *Dr. Roberts Liepiņš miris 1978. gadā, un tūlīt pēc viņa ievēlēts Dr. Jānis Āboliņš Stokholmā, kurš jau līdz šim bija LSK galvenās valdes loceklis un pilnvarotais Zviedrijā. Ar Dr. Āboliņa ievēlēšanu par LSK direktoru atgriežamies*

pie savas tradicionālās nostājas, redzēt LSK priekšgalā mediķi. Dr. Āboliņš pēdējos gados vada arī Sadarbības komiteju deportēto aprūpei, kuras sēdeklis ir Stokholmā. –

Jaunievlētais direktors savu darbu jau pazīst, tomēr situācija mainās un top, jo sarežģījumi ir lieli, lai palīdzētu tautiešiem dzimtenē. J. Āboliņš stāsta:

– Es gan esmu LSK direktors, bet ar attiecīgo zviedru organizāciju man nav sakara. Iemesls tam ir vienkāršs: zviedri Latviešu Sarkanā Krusta neatzīst. Viņu ieskatā Sarkanais Krusts ir vai visās valstīs, tas ir valsts organizācija. Latviešiem nav savas valsts un tāpēc arī nevar būt sava Sarkanā Krusta ārpus Latvijas. Par kādu palīdzības akciju vispār nevar būt runa.

Vienīgās valstis, kas oficiāli atzīst LSK trimdā, ir Šveice un Rietumvācija. Tomēr ar tautiešu pašaielīdzīgu materiālo pabalstu esam varējuši gadu gaitā nosūtīt saiņus uz dzimteni par ļoti ievērojamām summām. Problēmu ir daudz un starptautiskās attiecības sarežģītas. Ja arī izdodas sagādāt medikamentus, kā lai zina, ka tos saņem tie, kam palīdzība nepieciešama, kuru dzīvības apdraudētas, kas cieš “nepietiekamas vides aizsardzības” dēļ.

Komentāri lieki. Dzimtenē starpība starp gribēšanu un varēšanu ir nevajadzīgi liela, – ne tā latviešu vaina. Meklēsim ceļus, kā palīdzēt. –

Dr. Āboliņš ir ne tikai LSK direktors, viņš darbojas arī LĀZA, Latviešu Ārstu un Zobārstu Apvienībā, ir pārstāvis žurnālam “Apkārtraksts” Zviedrijā un sastāda *Latviešu Ārstu Žurnālu*, ko rediģē dzejnieks Andrejs Johansons, un pēc viņa nāves viņa dzīvesbiedre Veronika Strēlerte. Žurnāls apstāst, ka Āboliņš vairs nespēj strādāt, bet tad jau iznāk pirmais žurnāla numurs Rīgā, kurā ir arī Āboliņa pēdējais raksts. Tas protams nav viss, Āboliņš vada arī Latviešu Akadēmisko organizāciju, kuras valdē 26 gadus ir priekšnieks. Šai organizācijai ir bijusi liela nozīme akadēmiskās saimes dzīvē Zviedrijā. To visu nemaz nevar uzskaitīt.

Tas bija arī Āboliņš, kas pirmais uztvēra sabiedriskās darbinieces Arvīdas Muhkas (*Muchka*) domu par latviešu pensionāru vajadzību organizēties. Viņš dod nelielajam žurnālam *Pensionāru Vēstnesis*

rakstus, kuru virsraksti vien jau runā: “Geriatrija”, “Estetoterapija”, “Muskuļu reimatisms”, “Migrēna”, “Miegs”, “Diēta vecumā”, lai minētu tikai dažus.

Tīri negribot rodas jautājums, ja cilvēks tā strādā, kāda ir viņa atpūta? Viņam patīk glezniecība un ir arī labas latviešu un zviedru mākslinieku gleznas. Viņš labprāt citē Sezanu: – *Gleznojot ne lai skatītājam izskaistinātu vai noliegtu īstenību, bet lai tam atklātu ikdienas pievilcību.* – Par Gojas darbiem saka, ka tos aplūkot vajag drosmes. Mīl mūziku, un ir labs dziedātājs līdz sirmam vecumam. Viņa tenors paturējis skanīgumu, lai gan tālas tās dienas, kad uz krogus galda sēdēdams, iepriecināja klausītājus. Nav brīnums, ka krāj koncertus un operas platēs.

Nav tādas latviešu grāmatas, kas nebūtu Āboliņa plauktos kopā ar citu tautu autoriem. Nav tā, ka vienīgi medicīniskie raksti dominē. Ilgus gadus viņš abonēja Latvijas žurnālu “Māksla” un ārstniecības žurnālu “Veselība”.

Daba savā lieliskumā viņam bija apbrīnojama un neizprotama. Ticēja kā mūsdienu cilvēks Bobs Dilans (*B. Dylan*): – *Vai ir kas skaistāks par koku? Es, muļķis, apdziedu to un vārdus moku, bet tikai Dievs var radīt koku.* –

*Lēni slēdziet zemes vārtus,
Klusi grieziat atslēdziņu.*

T. dz.

Lielo klīniku, kur J. Āboliņš bija nostrādājis līdz pensijai un vēl piecus gadus piedevām, vienkārši slēdza. Izremontēja par sešiem miljoniem kronu un slēdza. Esot par nemodernu, tai vietā nāksot kantori ar ierēdņiem no pārvaldes organizācijām.

Rīkoja lielu ūtrupi, ļaudis pirka traukus, segas, gleznas, iestādes vāca galdus, gultas u.c. Gāja kā jau pa ūtrupi. J. Āboliņš nosolīja ginekologa darba istabas iekārtu un dažādus instrumentus. Viņa daudzajos pacientos bija liels satraukums – kā nu tiks pie sava iecienītā ārsta? Kas par ideju – slēgt slimnīcu! Bet Āboliņš nebūt nedomāja pamest savus pacientus. Nosolīto ginekoloģisko iekārtu viņš lietoja savā darba istabā Ārstu namā. Zviedrijā ir parasts

dažādu nozaru ārstiem kopā iekārtoties namā, kur pieņem katrs savus slimniekus. Priekšrocība tā, ka slimniekam iespējams izdarīt dažādās izmeklēšanas, konsultēt speciālistus vienā vietā, kas ietaupa laiku un spēkus. Ja vajadzīga operācija, to Ārstu nama mediķis var izdarīt kādā no lielajām slimnīcām.

Arī J. Āboliņam bija skaisti iekārtotas divas istabas – viena pieņemšanai, otra slimnieka izmeklēšanai, un uzticama māsa no klīnikas. Uz Ārstu namu pieņemt viņš gāja katru pirmdienu regulāri, arī vasarās, kad vispār grūti ārstu Stokholmā sameklēt. Uz viņu varēja pajauties. Pats viņš mēdza teikt: – Kopā ar ārstu noveco arī viņa pacienti, man taču par viņiem jārūpējas. – Pacientu nekad netrūka...

Par laimi dzīvokli lielajā klīnikā varēja paturēt. Un Ārstu nams arī nebija tālu. Savā lēnīgā, nesteidzīgā gaitā viņš varētu pat kājām turp aiziet. Tikai dīvaini – pēc dažiem gadiem kājas vairs negribēja to gabalu klausīt. Ak, viņam jau pāri par astoņdesmit gadiem? Tad jau gan jāsāk domāt par atpūtu. Un viņš pārtrauca darbu Ārstu namā, paņemdams līdzī tikai instrumentus un dažādas lietas no savas pieņemamās istabas, teikdams: – Latvijā sāk ledus iet, varbūt viņiem kas noderēs no manām mantām. –

Jā, Latvijā “ledus gāja”, bet notikumiem līdzī sekot kļuva arvien grūtāk. Vēl vedās reizēm pazoboties: – Kas tas nu par vecumu, 85 gadi! Kaukāzā Kirimam 1980. gadā nosvētīja 114 gadus, un žurnālistam, kas to apšaubījis, parādīts papīrs, ka viņš kopā ar māti un tēvu pārdots turkiem par vergu 1877. gadā, kad viņam bijis 11 gadu. Rēķins skaidrs. –

No Latvijas brauca kolēģi uz Stokholmu, un apciemoja arī Jāni Āboliņu. Viņš priecājās par katru, tas deva dzīves prieku un cerības Latvijas nākotnei.

– Tiklīdz man būs labāk ar veselību, es braukšu uz Rīgu un viņiem parādīšu, kā ir jāoperē! – teica viņš, izcilais operētājs. No viņa pacientēm, kurām viņš izoperēja krūšu vēzi, vēl pēc 40 gadiem nevienai nebija recidīvs, kas diemžēl citādi gadījās un ko kontroles atklāja.

Pienāca diena, kad mājās apkopt viņu vairs nevarēja, lai gan mainījās trīs cilvēki, lai arī nakti viņu neatstātu vienu: Elza, Alvīne un Irene. Elza ar dēlu Juri, protams, atbrauca jau tūlīt, karam beidzoties, uz Upsalu, bet Jāņa darba apstākļi kopdzīvei nebija labvēlīgi. Viņi paturēja draudzīgas attiecības visu mūžu, bet Elza Āboliņa, zobārste, dzīvoja ar dēlu Juri atsevišķi. Juris ir tik līdzīgs tēvam, ka fotogrāfijas varētu samainīt, bet Jura lielā interese ir vēsture. Tur viņam palīdz lieliskā atmiņa. Ja vajadzīgs kāda notikuma gada skaitlis vai norise, jāpajautā Jurim, viņš zinās. Sevišķi Baltijas visu triju kaimiņvalstu likteņi vēstures gaitā ir viņa sirdslieta.

Nelielā slimnīca, kurā uzņēma Jāni Āboliņu, bija ļoti laba. Nedaudz pacientu, pietiekami liels personāls, laipna apiešanās ar pacientiem, sevišķi ar sirmo ārstu. Viņam vairs bija tikai viena vēlēšanās, ko atkārtoja Irene: – Paņem instrumentus cik vari no dzīvokļa, sevišķi lielo operāciju lampu. Aizved uz Rīgu un nodod sieviešu klīnikai... tur tā labā Andrejeva... viņai. Apsoli to. Man citādi nav miera. –

Viņa vēlēšanās nekavējoties tika izpildīta. Kādā piektdienas rītā ar lieliem saiņiem kā palīdzības sūtījumu, bez piemaksas, Irene aizlidoja uz Rīgu. Viss labi nokārtojās un svētdienā brauca atpakaļ. Pirmdienas rītā steidzās pie Jāņa, lai pastāstītu, ka vismaz daļa viņa mantu nonākusi Rīgā, viņa neaizmirstamā klīnikā.

Jānis Āboliņš gulēja klusi, aizmidzis nebija, bet runāt vairs nevarēja. – Bet dzirde jau ir pēdējā, kas atstāj cilvēku – to Jānis pats bija teicis! Kad Irene sāka stāstīt, viņš atvēra acis un skatu nenovērsis klausījās. Lēnām notika aizkustinoša pārmaiņa – spraugums atslāba, acis aizvērās, bet visai sejai pārlaidās it kā gaisma, liela gaisma. Viņš bija sapratis! Un bija laimīgs. Ja viņš vēl spēja domāt, tad šai brīdī domās viņš droši bija atkal Rīgā, s a v ā slimnīcā.

Tā bija viņa pēdējā diena. Nākamā rītā viņa vairs nebija.

Viņa urnu dēls Juris aizveda uz Cesvaines Ķinderu kapiem un apglabāja blakus tēvam un mātei, kā Jānis pats to bija vēlējies.